

Оксана Бартків,

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет ім. Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

ІНТЕРАКЦІЯ ЯК ОBOB'ЯЗKOBA УMOBA ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: діти дошкільного віку, інтеракція, інтерактивна взаємодія, освітній процес, інтерактивні методи навчання.

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, створюють передумови для повного оновлення освітньої системи загалом та освітнього процесу в закладах дошкільної освіти зокрема. Така тенденція знаходить відображення в розробці та подальшому впровадженні інтерактивних методів навчання, заснованих на інтерактивній взаємодії вихователів та дітей дошкільного віку.

Питання інтерактивного навчання активно аналізується в дослідженнях Г. Волошиної, І. Луцик, О. Пехоти, Л. Пироженко, О. Пометун, Т. Сердюк та ін. Використання інтерактивних технологій в дошкільній освіті вивчають Н. Гавриш, Т. Поніманська, Н. Семенова, О. Семенов, І. Смолюк та ін. Глибшого аналізу потребують питання організації інтерактивної взаємодії, яка сприяє оптимізації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Інтеракція в освітньому процесі закладів дошкільної освіти («inter» – взаємний, «act» – діяти) – це використання таких способів цілеспрямованої взаємодії вихователя та дітей, які мають на меті розв'язання завдань навчання дітей дошкільного віку. О. Пометун інтеракцію розглядає як здатність взаємодіяти або знаходитись у режимі бесіди, діалогу з чимось (наприклад, комп'ютером) або кимось (людиною); навчання в дії [4, с. 17]. Інтерактивність сприяє формуванню в дитини відповідальності, самокритичності; розвиває творчий підхід до розв'язання пізнавального завдання, вчить правильно і адекватно оцінювати свої сили та аналізувати прогалини в знаннях. У ході інтерактивного навчання діти активно спілкуються, сперечаються, не погоджуються із співрозмовником, доводять свою думку.

Аналіз поглядів науковців (О. Комар, О. Пехота, О. Пометун, Л. Пироженко) дозволив нам визначити такі основні ознаки інтерактиву:

– розширення пізнавальної активності – процес пізнання побудовано таким чином, що кожен його учасник заохочений до активного пізнання через різносторонню комунікацію, групову роботу та творчу взаємодію;

– ситуація взаємопізнання – кожен може висловлювати свою думку, покладаючись на свій досвід і знання;

– ситуація успіху – присутня атмосфера доброзичливості і взаємопідтримки, що дозволяє кожному відчувати себе комфортно, активно діяти, відзначати власні успіхи, досягнення інших і надбання усієї підгрупи;

– поєднання різних видів активності учасників взаємодії: фізичної (рухова активність); соціальної (активність у соціальному оточенні – комунікація, взаємодія, взаємосприйняття); змістовної стосовно тематики заняття [4, с. 8].

Метою інтерактивної взаємодії є створення умов для залучення всіх слухачів до процесу пізнання; надання можливості кожному розуміти з приводу того, що він знає і думає; створення атмосфери співпраці, взаємодії, кооперації; створення комфортних умов спілкування, які б викликали у кожного слухача відчуття своєї успішності, захищеності, значимості; продуктивне навчання, постійний взаємозв'язок з прикладами з життя, предметом діяльності дітей, застосуванням отриманих знань у повсякденні [4, с. 9].

Як наголошують науковці, визначальною ознакою інтерактивності є взаємодія як безпосередня міжособистісна комунікація, особливістю якої – здатність людини інтерпретувати ситуацію, конструювати власні дії [2].

Варто наголосити, що інтеракція на заняттях відбувається: в парах (2 дитини), у мікрогрупах (3–4 дитини), у малих групах (5–6 дітей) разом з вихователем. При оцінюванні висловлювань дітей не варто вживати слово «правильно», а казати: «цікаво», «незвичайно», «добре», «чудово», «оригінально», що стимулює дітей до подальших висловлювань [3, с. 84].

Аналіз поглядів науковців [2; 3; 4; 5] дозволив нам визначити ті інтерактивні методи навчання, які в більшій мірі сприяють взаємній спільній діяльності суб'єктів освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Так, цікавим та таким, що сприяє розвитку мовлення дітей, є метод «мікрофон», сутність якого полягає в тому, що діти разом з вихователем утворюють коло та, передаючи один одному імітований або іграшковий мікрофон, висловлюють свої думки на визначену тему одного з освітніх напрямів Базового компоненту дошкільної освіти. Так, в ході реалізації змістового напрямку «Дитина в природному довкіллі», малюки за допомогою цього методу визначають основні характеристики осені, як пори року та ін.

Позитивні результати у навчанні можна отримати використовуючи метод «Ланцюжок», як спосіб взаємодії, в ході якої діти обговорюють завдання та вносять свої пропозиції в імітований ланцюжок. Наприклад, складають казку за таблицею, у якій представлений хід майбутньої казки у малюнках чи в умовних позначках.

Змістовий напрям «Гра дитини» має на меті розвиток у дітей творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості в ігровій діяльності та формування у них стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому. Гра забезпечує задоволення ігрових уподобань кожної дитини, сприяє виникненню дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань за інтересами, спонукає до обміну думками, оцінювання себе й інших, заохочує до імпровізації, висловлювання власних оцінно-етичних суджень [1]. Тому в освітньому процесі закладу дошкільної освіти ефективним є метод рольової гри (учасники гри перевтілюються в певну роль та в неризикованій ситуації виявляють елементарні знання з певної теми, критично їх оцінюють, аналізують й знаходять шляхи вирішення проблеми). Кожна дитина в рольовій грі має

чітко знати зміст її ролі та мету гри. Варто наголосити, що мета рольової гри полягає у визначенні ставлення дитини до конкретної життєвої ситуації та на набутті дошкільником вітагенного досвіду шляхом гри. Поряд з цим, рольова гра може використовуватися для отримання конкретних навичок, наприклад, безпечної поведінки в певній ситуації тощо.

Значний інтерес викликає у дітей використання інтелектуальних ігор, що передбачають стимулювання інтелектуально-творчих пізнавальних здібностей дошкільників. Реалізація інтелектуальної гри передбачає такі етапи: створення проблемної ситуації, генерація ідеї, аналіз, перевірка й вибір кращих ідей. Інтелектуальні ігри підкреслюють єдність двох складових – генерацію ідеї (ідей) і її розвиток [5].

На заняттях в групах старшого дошкільного віку досить поширеним є метод «Коло ідей», ході реалізації якого кожна дитина або кожна група малюків виконують одне завдання, наприклад, складають казку по-новому, обговорюють її, потім вносять пропозиції чи ідеї (наприклад, як можна ще закінчити казку, щоб Рукавичка не розірвалася тощо).

У процесі реалізації змістового напрямку «Дитина у природному довкіллі» досить широко використовується такий інтерактивний метод, як «Асоціативна квітка». Умовою його впровадження є об'єднання дітей у кілька груп для розв'язання спільного завдання: на дошці закріплюється «середина» квітки із зображенням певного поняття, наприклад, «квіти», «фрукти», «тварини». Кожна група добирає слова-асоціації або картинки-асоціації, які викладає навколо цього поняття. Перемагає та група дошкільнят, яка створить найбільшу квітку (з найбільшою кількістю підібраних картинок-асоціацій чи слів-асоціацій).

Карусель як метод інтеракції в закладі дошкільної освіти передбачає одночасне включення всіх дітей в активну роботу один з одним для обговорення цікавих й дискусійних питань і використовується з метою обговорення будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежних позицій; для розвитку вмінь аргументувати власну позицію. Так, в ході реалізації цього методу діти вчаться висловлювати власну думку: «Я думаю...», «Я вважаю...», «На мою думку...», «Я згоден, але...», «Я не згоден, тому що...» [5].

Ефективним, але таким, що потребує ретельної підготовки й допомоги з боку вихователів і батьків, є метод загального проєкту, в ході якого діти об'єднуються у кілька груп (3-4), кожна з яких отримує різні завдання, спрямовані на розв'язання певного аспекту однієї проблеми. Наприклад, в ході реалізації змістового напрямку «Дитина в природному довкіллі» пропонуємо дітям підготувати проєкт на тему «Весна», розподіливши для кожної групи окремі завдання: природа навесні, птахи та тварини навесні, діяльність людини навесні тощо. Кожна група представляє свій «проєкт» – колективну роботу «Весна» та спільно обговорює його.

Отже, інтеракція в освітньому процесі закладу дошкільної освіти є необхідною умовою його ефективності, оскільки сприяє розвитку м'яких життєвих навичок дітей, а саме здатностей уміло й впевнено висловлювати власні думки, дискутувати, слухати, аналізувати, знаходити правильні рішення

різноманітних проблем. Серед інтерактивних методів, які сприяють активній взаємодії вихователя з вихованцями, нами визначено метод «Ланцюжок», «Коло ідей», «Асоціативні квітка», карусель, елементи дискусії, проєктів тощо.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні ефективності використання інтерактивних форм навчання дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/bazovij-komponent-doskilnoi-osviti>
2. Бартків О., Дурманенко Є. Інноваційні технології професійної підготовки майбутніх вихователів до інтегрованого навчання. *Інноваційна педагогіка*, № 3, 2022. С. 76-82.
3. Галущенко В. Застосування інтерактивних технологій у корекційно-виховній роботі з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення. *Науковий вісник МНУ імені В.Сухомлинського*. Педагогічні науки. № 3 (58), вересень 2017. С.83-88.
4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. / уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. Київ.: АПН, 2002. 136 с.
5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / за ред. О. Пометун. Київ : А.С.К., 2006. 192 с.